

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
«ΕΚΡΗΞΗ ΣΤΗΝ ΤΑΓΙΑΠΙΕΔΡΑ» ΤΟΥ ΑΡΜΑΝΤΟ ΚΡΙΣΤΟΜΠΙΑΛ ΠΕΡΕΣ
Πέμπτη, 12.12.2024

Λέσποινα Μάρκου

Δε θα μπορούσε κανείς να μιλήσει για οποιοδήποτε κουβανέζικο αστυνομικό ή μάλλον βιβλίο κατασκοπίας, από τα πολλά που έχει εκδώσει πια η «Σ.Ε.», χωρίς να αναφέρει μερικά στοιχεία για το πώς ξεκίνησε η έκδοση αυτών των βιβλίων σε μια χώρα σαν την Κούβα. Γιατί δεν ήταν το αποτέλεσμα κάποιας τάσης της λογοτεχνίας, ούτε κάποιας μίμησης των βιβλίων που κυκλοφορούσαν και κυκλοφορούν με μεγάλη επιτυχία σε πολλές άλλες χώρες.

Τι εννοούμε: Ήδη από τα μέσα του 20ού αιώνα στις ΗΠΑ εμφανίστηκαν οι γνωστοί συγγραφείς Ντάσιελ Χάμετ, Ρέιμοντ Τσάντλερ, και πολλοί άλλοι, που στο πλαίσιο πραγματικά καλών αστυνομικών μυθιστορημάτων, προχώρησαν παραπέρα, δηλαδή κατάγγειλαν μια σειρά αρνητικά φαινόμενα της χώρας τους, την κυριαρχία των μαφιόζικων «οικογενειών», τους πουλημένους γερουσιαστές, τους εξαγορασμένους αστυνομικούς, τη σαπίλα της αστικής τάξης, γενικά, σπάζοντας έτσι τα καθιερωμένα πλαίσια της ψευδοθριαμβολογίας που επικρατούσε στη μητρόπολη του μεταπολεμικού καπιταλισμού. Το αποτέλεσμα ήταν να πέσουν πολύ γρήγορα οι συγγραφείς αυτοί θύματα του μακαρθισμού, να κατηγορηθούν για «φιλοσοβιετισμό», ότι ήταν πράκτορες της Σοβιετικής Ένωσης, και να γίνουν αγαπημένος στόχος για το κυνήγι μαγισσών που ακολούθησε σε βάρος επιστημόνων, συγγραφέων, σκηνοθετών, ηθοποιών, κλπ. Η τάση πέρασε και στην Ευρώπη όπου άνθισε το λεγόμενο «μαύρο μυθιστόρημα» και σύντομα και τα βιβλία κατασκοπίας, αφού βρισκόμαστε πια στην εποχή του λεγόμενου «ψυχρού πολέμου» (John Le Care, κλπ.).

Στην περίπτωση της Κούβας δεν μπορούμε να μιλάμε για καθαρά «αστυνομικά» μυθιστορήματα, σαν αυτά που κυκλοφορούν σε μια σειρά καπιταλιστικές χώρες και που σήμερα διαβάζονται πλατιά, «σπάνε ταμεία». Στην πραγματικότητα πρόκειται για βιβλία κατασκοπίας/αντικατασκοπίας, που άρχισαν να κυκλοφορούν μετά τη νίκη της Επανάστασης και ακολουθούν τη γραμμή που χάραξε στις αρχές της (1961) ο Φιδέλ Κάστρο σε μια ομιλία του στους διανοούμενους, συγγραφείς, καλλιτέχνες κλπ., γνωστή σαν «Λόγια στους διανοούμενους» και που συμπυκνώνεται στη ρήση: «Μέσα στην Επανάσταση τα πάντα, ενάντια στην Επανάσταση τίποτα».

Άνθισε, λοιπόν, όπως και σε άλλες τότε σοσιαλιστικές χώρες, κύρια στη Σοβιετική Ένωση, ένα λογοτεχνικό είδος που στην περίπτωση της Κούβας ξεκίνησε μέσα από το υπουργείο Εσωτερικών αρχικά, στο οποίο ανήκει και το Τμήμα Αντικατασκοπίας, το G2, που στόχο έχει την αποτροπή αντεπαναστατικών ενεργειών, σαμποτάζ, του βιολογικού πολέμου, τις απόπειρες δολοφονίας ηγετικών στελεχών της Επανάστασης, κλπ. Δηλαδή για τα σχέδια που επεξεργαζόταν και χρηματοδοτούσε η CIA και εκτελούσαν κυρίως αντεπαναστάτες κουβανικής καταγωγής που είχαν καταφύγει στις ΗΠΑ μετά τη νίκη της Επανάστασης.

Έτσι, στις αρχές της δεκαετίας του '70, άρχισε να παίρνει σάρκα και οστά στο υπουργείο Εσωτερικών η ιδέα να καθιερωθεί ένας ετήσιος Διαγωνισμός με τίτλο Επέτειος της Νίκης της

Επανάστασης και ένα βραβείο για το καλύτερο «αστυνομικό» μυθιστόρημα. Το πρώτο που γράφτηκε ήταν ακριβώς η «Έκρηξη στην Ταγιαπιέδρα», του Αρμάντο Κριστόμπαλ Πέρες, τότε υπολοχαγού της Πολιτικής Διεύθυνσης του υπουργείου, που τελικά κυκλοφόρησε πολύ αργότερα. Στόχος της κυκλοφορίας αυτών των βιβλίων ήταν η πολιτιστική και ιδεολογική διαπαιδαγώγηση ενός πλατιού κοινού που διάβαζε και αγαπούσε τα αστυνομικά μυθιστορήματα. Η προσπάθεια προχώρησε ακόμα περισσότερο με την ίδρυση το 1989 του εκδοτικού Capítan San Luis, που ανήκει στο υπουργείο Εσωτερικών της Κούβας. Σήμερα, υπάρχουν πια μια σειρά τίτλοι που διαβάζονται πλατιά, αφού, στην πλειονότητά τους, βασίζονται σε πραγματικά γεγονότα, που έζησαν οι ίδιοι οι συγγραφείς τους, και που τα διάνθισαν με βιώματα συναδέλφων τους, μιας και πρόκειται για μυθιστορήματα.

Το βιβλίο του Αρμάντο Κριστόμπαλ Πέρες «Έκρηξη στην Ταγιαπιέδρα», μπορεί, επομένως, να χαρακτηριστεί σαν πρωτόπορο του είδους στην Κούβα. Αφηγείται γεγονότα που διαδραματίζονται στα τέλη του 1964, όταν η CIA επεξεργάστηκε και χρηματοδότησε ένα σχέδιο για την ανατίναξη του μεγαλύτερου εργοστασίου παραγωγής ηλεκτρισμού στην Αβάνα. Στο βιβλίο, το σχέδιο καλούνται να εκτελέσουν Κουβανοί μηχανικοί, που πριν από τη νίκη της Επανάστασης σπούδαζαν σε Πανεπιστήμια των ΗΠΑ, στρατολογήθηκαν από τη CIA και τώρα εργάζονται στο εργοστάσιο. Για να πραγματοποιήσουν το στόχο τους χωρίς να κινδυνεύουν να εντοπιστούν, πλησιάζουν έναν απολίτικο συνάδελφό τους για να τους βοηθήσει. Αυτός αρχικά φοβάται να μπλεχτεί και ενημερώνει το υπουργείο. Από εκείνη τη στιγμή, ένας υπολοχαγός του Τμήματος Αντικατασκοπίας αναλαμβάνει την υπόθεση και καθοδηγεί ανάλογα το μηχανικό, προκειμένου να αποτρέψουν την έκρηξη και να πιάσουν ολόκληρο το αντεπαναστατικό δίκτυο και τους καθοδηγητές του.

Χρόνια μετά, ένας υπολοχαγός του υπουργείου Εσωτερικών αναθέτει σε έναν νεαρό αξιωματικό να γράψει ένα μυθιστόρημα γι' αυτήν την υπόθεση, δίνοντάς του τα απαραίτητα στοιχεία και ντοκουμέντα. Ο στόχος είναι να γραφτεί ένα μυθιστόρημα που να είναι πιστό στην πραγματικότητα, «όσο αυτό είναι δυνατό», όπως του λέει, αφού κάποιες σημαντικές λεπτομέρειες δεν μπορούν να γίνουν πλατιά γνωστές, λόγω περιφρούρησης. Το μυθιστόρημα πρέπει να κινήσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη και να δείξει τις ιδιαιτερότητες της ταξικής πάλης στην Κούβα της εποχής.

Ο νεαρός αξιωματικός, παρά τα στοιχεία που του δίνονται, θεωρεί όσα μαθαίνει για την υπόθεση νεκρά στοιχεία, που δεν πιάνουν την «ανθρώπινη» πλευρά της υπόθεσης, και γι' αυτό δεν καταφέρνει να γράψει σχεδόν τίποτα. Ζητάει τη βοήθεια του υπολοχαγού που του ανέθεσε τη συγγραφή για να μπορέσει να προχωρήσει, ο οποίος αρχίζει να του διηγείται τα γεγονότα και ο νεαρός αξιωματικός να τα καταγράφει. Μ' άλλα λόγια, το βιβλίο που τελικά προκύπτει από τη διήγηση αυτή βασίζεται σε απομαγνητοφωνήσεις, σημειώσεις, σε αντίγραφα μηνυμάτων ανάμεσα στη CIA και στους αντεπαναστάτες μηχανικούς που εργάζονται στο εργοστάσιο, σε συζητήσεις - άλλοτε ήρεμες και άλλοτε γεμάτες ένταση - ανάμεσα στον υπολοχαγό του υπουργείου Εσωτερικών και το νεαρό αξιωματικό που αναλαμβάνει να γράψει το βιβλίο.

Επομένως, το μεγαλύτερο μέρος του βιβλίου διαδραματίζεται σε γραφεία ή σπίτια, εκτός από το κομμάτι που αναφέρεται στην τελική έκβαση της υπόθεσης, δηλαδή στη σύλληψη των αντεπαναστατών, πριν να ολοκληρώσουν το έργο τους. Παρ' όλα αυτά, παρά το γεγονός ότι στην ουσία πρόκειται για την καταγραφή μιας διήγησης, είναι πολύ γρήγορο, καθόλου κουραστικό ή

βαρετό, που όταν το πιάσεις στο χέρι σου το διαβάζεις μέχρι το τέλος, κι ας είσαι σίγουρος πως τελικά το σαμποτάζ θα αποτύχει. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει και το γεγονός ότι σε φέρνει με άμεσο τρόπο σε επαφή με τις τεχνικές που χρησιμοποιούνταν την εποχή εκείνη, τουλάχιστον, για τις επικοινωνίες που δεν έπρεπε να ανιχνευτούν και να κατανοηθούν εύκολα από τον αντίπαλο.